

Za hranicí předplatného otevřené zdroje ve fondech knihoven

Lucie Panchártek Suchá

Ústřední knihovna Univerzity Karlovy, PS EIZ AKVŠ

Pro účely této prezentace

Fond = zdroje, které prošly nějakým způsobem rukama naší knihovny a jsou nalezitelné na místě, kam se na naší instituci chodí hledat informační zdroje

Librarians play a crucial role in making items not only accessible but also discoverable...

Adelia Grabowsky¹

Because libraries no longer have a monopoly on the provision of access to information, the value that they add to that content is now just as important as the content itself...

Michael Levine-Clark²

Nám tu stojí uživající, že to u nás nenašel...

Knihovny UK (a možná i ty vaše)

¹ GRABOWSKY, Adelia. The Impact of Open Access on Collection Management. Online. *Virginia libraries (Alexandria, Va.)*. 2015, roč. 61, č. 1. ISSN 2331-3331. Dostupné z: <https://doi.org/10.21061/valib.v61i1.1325>. [cit. 2023-10-25]

² Access to everything: Building the future academic library collection. Online. *Portal: libraries and the academy*. 2014, roč. 14, č. 3, s. 425. ISSN 1531-2542. Dostupné z: <https://doi.org/10.1353/pla.2014.0015>. [cit. 2023-10-25].

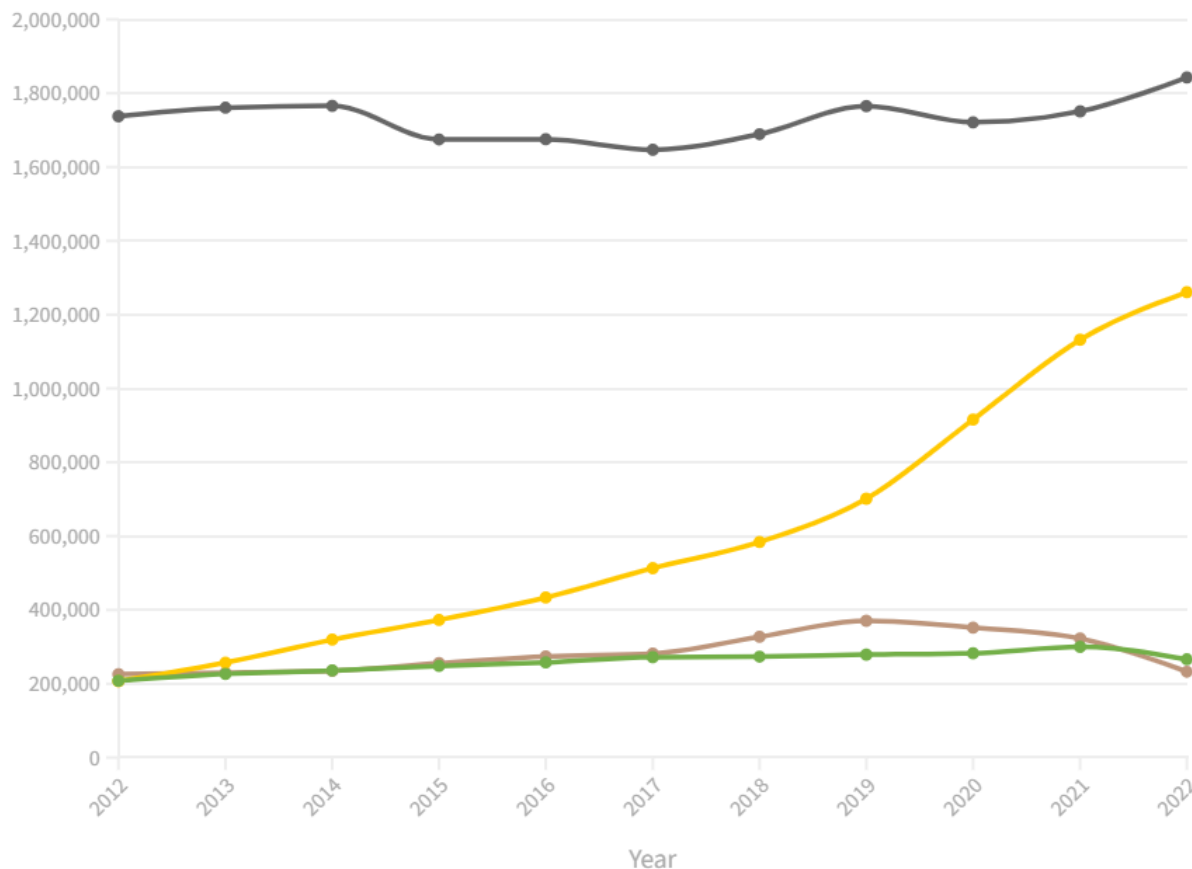
Deal with it

Open Access content via the discovery layer, libraries expose patrons to more diverse perspectives, can in some instances actualize cost savings, and have an opportunity to guide students in using resources they can continue to access after graduation³

Global scholarly publishing by access type, number of publications

Gold Green Bronze Subscription-only

Articles, reviews and conference papers

Source: [Scopus, 2023](#)

STM Advancing trusted research

³ BRUNER, Rhiannon a BROMELIA, Danielle. Managing Open Content Resources from Discovery to Delivery. Online. *The Serials librarian*. 2020, roč. 78, č. 1-4, s. 234-238. ISSN 0361-526X. Dostupné z: <https://doi.org/10.1080/0361526X.2020.1722893>. [cit. 2023-10-25].

⁴ *Uptake of Open Access*. Online. 2023. Dostupné z: <https://www.stm-assoc.org/oa-dashboard/uptake-of-open-access/>. [cit. 2023-10-25].

Lehké otázky – náročné odpovědi I.

- Jak u nás definujeme volný obsah?
- Vytváříme jako instituce volný obsah?
- Máme nástroje/systémy, které umožní vyhledávání volného obsahu?
- Chceme volný obsah mít zahrnutý jako defaultní možnost nebo jej chceme někde vyčlenit? Jak velkou roli pro mou instituci volný obsah hraje?
- Máme vůbec představu o tom, kam chceme fond směřovat?

Free/Fee? A není to tak trochu jedno...? I.

- Kvalitní, oborově a jazykově relevantní zdroj, který má potenciál po výuku i výzkum v naší instituci, je v souladu s koncepcí rozvoje fondu i instituce, a který lze pro naše uživatele zpřístupnit tak, aby jej mohli co možná nejkomfortněji používat.
- Co je doma, to se počítá

Lehké otázky – náročné odpovědi II.

- Jak u nás definujeme volný obsah?
- Vytváříme jako instituce volný obsah?
- Máme nástroje/systémy, které umožní vyhledávání volného obsahu?
- Chceme volný obsah mít zahrnutý jako defaultní možnost nebo jej chceme někde vyčlenit? Jak velkou roli pro mou instituci volný obsah hraje?
- Máme vůbec představu o tom, kam chceme fond směřovat?
- Odkud chceme čerpat volný obsah?

Free/Fee? A není to tak trochu jedno...? II.

Volné zdroje nejsou pokémoni – nemusíš je mít všechny

Antonín Pokorný: <https://www.akvs.cz/wp-content/uploads/2022/10/19-pokorny.zip>

Markéta Bočková: <https://www.akvs.cz/wp-content/uploads/2022/05/bockova.pdf>

Další série lehkých otázek...

- Kdo je vydavatel?
- Kdo financuje?
- Jak vypadá editorial board?
- Jak vypadá celý proces přijetí článku? Jaká je jeho úspěšnost?
- Jsou požadavky na jazyk?
- Je někde indexováno? Kde?
- Co obsah a pokrytá oblast?
- Existují nějaké statistiky, analýza citovanosti?

Seznam inspirován zajímavým čtením: SCHMIDT, Krista a NEWSOME, Nancy. The Changing Landscape of Serials. Online. *The Serials librarian*. 2007, roč. 52, č. 1-2, s. 119-133. ISSN 0361-526X. Dostupné z: https://doi.org/10.1300/J123v52n01_11. [cit. 2023-10-26]. Jen to jaksi není otevřené...

Za hranicí předplatného

Zahub hybridy – zachraň OA

Co je lepší/horší?

Muset se přihlašovat i k volnému obsahu, ale dostat se tak komfortně i k předplácenému

nebo

Nemuset se přihlašovat k volnému obsahu, ale narazit na bariéru k předplácenému?

Metodika volných zdrojů na UK

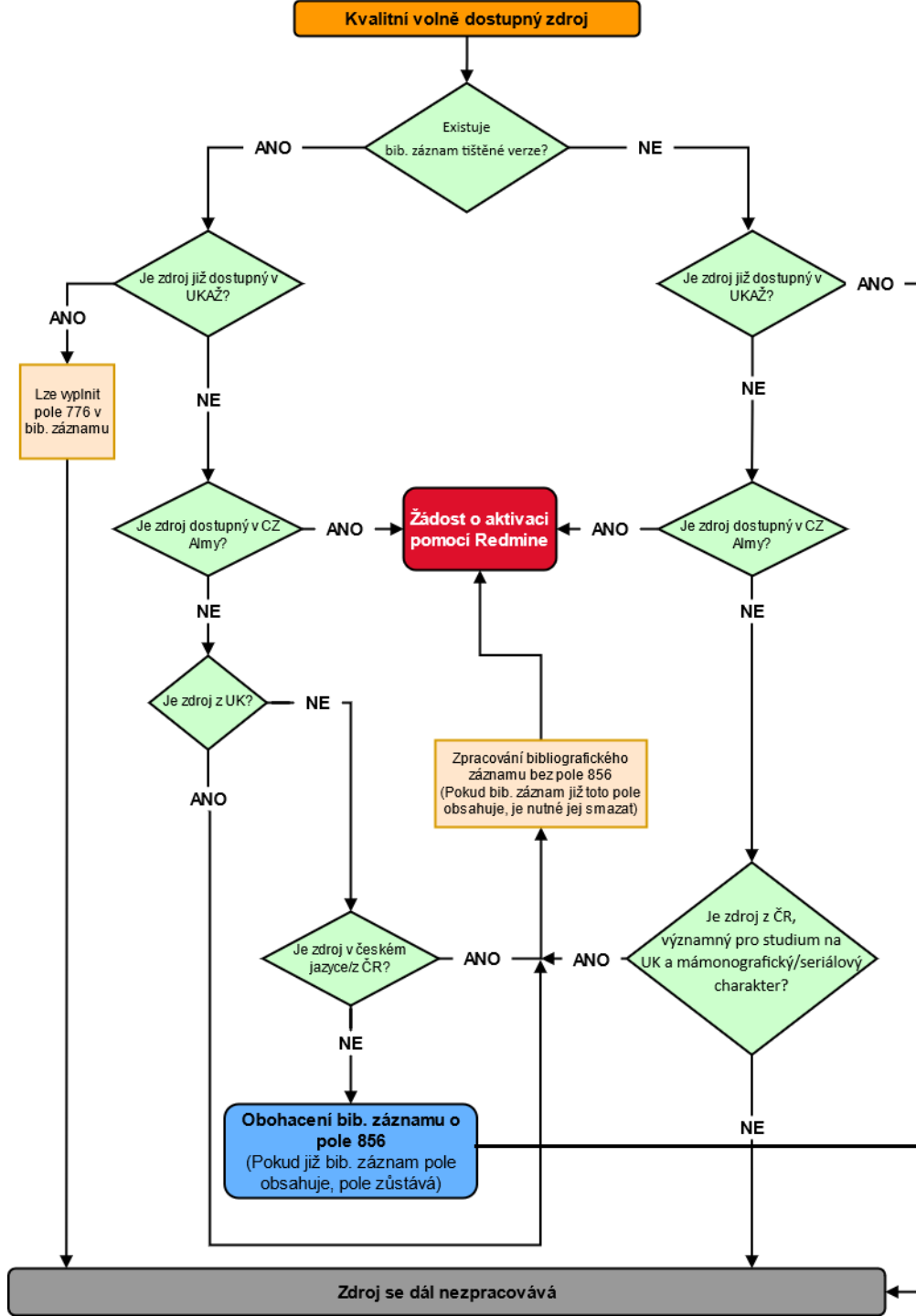
Sharing is caring: [tady celá metodika](#)

Metodika je určena pro zpracování [volných otevřených zdrojů](#) **monografického** nebo **seriálového charakteru** (e-kniha / e-sborník či e-seriál), které je vhodné zařadit do vyhledávání v rámci fondu Univerzity Karlovy v prostředí [UKAŽ](#). Při výběru a zpracování volných zdrojů je nutné se řídit základními parametry:

1. UKAŽ nenahrazuje globální vyhledávače typu Google, zařazujeme zdroje výběrově
2. Naším cílem je zařazovat zdroje plnotextové, kvalitní, vhodné pro studium či výzkum na UK

Pokud najdeme [kvalitní volný online zdroj](#), jak jej zpracovat?

Vidíte dobře?
 Kdyby ne, křičte z publika a promítneme celý obrázek i s velkými písmenky

Může být i 857

Information needed to locate and access an electronic resource from a Web archive or a digital archive repository. This field may be used in a bibliographic record for a resource when that resource or a subset of it is stored in a Web archive or digital repository. The field may be used in addition to or in place of field 856 if it is desired to provide additional information about archived resources beyond what is possible in field 856. The field may also be used to provide location and access to a digitized archived version of a tangible resource, e.g., a book or CD-ROM described in the record, or a related archived resource. Field 857 is repeated when an electronic resource has been stored in more than one Web archive or digital archive repository.

Za hranicí předplatného

Jak nesuplovat Google

0. žádná knihovna na světě nemá všechno, všichni ale máme legální nástroje, jak svým uživajícím pomoci

1. Knihovna = místo, kam se chodí pro support

2. Svět mimo univerzitu existuje

OA tlačítko & přátelé - sice starší ale pořád hezké a platné čtení:

<https://knihovna.cuni.cz/7-divu-vedeckeoho-sveta-ktore-vam-usnadni-pristup-k-odborne-literature/>

Data – budoucnost, která někdy nastane

- Velký výhoda – víme, že nastane
- A už o ní můžem přemýšlet, protože „*času je dost*“ je největší past všech pracovních úkolů*
  - Naše data = dobrá data?
  - Naše systémy = připravené na naše data?
  - Kam s ním?
  - A co proboha s těma cizíma?!

* Tento snímek byl dodělán zhruba 20 minut před termínem odevzdání. Taky bylo času dost...

Lehké otázky – náročné odpovědi III.

- Jak u nás definujeme volný obsah?
- Vytváříme jako instituce volný obsah?
- Máme nástroje/systémy, které umožní vyhledávání volného obsahu?
- Chceme volný obsah mít zahrnutý jako defaultní možnost nebo jej chceme někde vyčlenit? Jak velkou roli pro mou instituci volný obsah hraje?
- Máme vůbec představu o tom, kam chceme fond směřovat?
- Odkud chceme čerpat volný obsah?
- Jaké nastavíme procesy a kritéria, abychom pravidelně posuzovali, že stále trvá potřeba konkrétního volného obsahu? Potkává se s nimi konkrétní volný obsah, který chceme mít ve fondu?

Soumrak životního cyklu volného zdroje

- Myslet na to, že konec někdy přijde, už na začátku
  - Kdyby nic jiného, tak označit!
  - Lepší, když mi záda hlídá ještě někdo jiný
  - Co nefunguje, to nechceme...?
- Principy kvality, vhodnosti a potřeby nepřestávají platit
  - A vždycky je posuzují v kontextu aktuálního fondu
- Občas jsou čísla, skutečná a opravdová čísla

Nebudte smutní, jsme v tom všichni

- Udržitelnost a smysluplnost – všechno, co chceme

Nikdy bychom o otevřených zdrojích neměli hovořit, jakože jsou pro instituci úplně zdarma; i když k tomu to „free“ svádí.

Ne, zdarma jsou ty, co bez ladu a skladu doslova nacpeme do svých katalogů a Discovery. Ale ty, které prošly posouzením a jsou pravidelně vyhodnocovány, to nejsou jen tak nějaké free zdroje.

To je plnohodnotný fond knihovny, jedna z mnoha služeb, které knihovna nabízí.

A šťastnou shodou okolností je dostupný všem.

Děkuji, že jste tu se mnou dnes byli

Lucie Panchártek Suchá
admin-eiz@cuni.cz

PS EIZ AKVŠ

<https://www.akvs.cz/pracovni-skupiny/ps-eiz/>

Zveme všechny, co si o EIZ rádi povídají.

I ty, co o nich jen rádi poslouchají